

УДК 378.14
ББК 74Т.Д. Коломієць
м. Вінниця, Україна

МЕРЕЖЕВІ ПЕДАГОГІЧНІ СПІЛЬНОТИ ЯК РЕСУРС ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток суспільства, глобальні зміни, пов'язані з процесом інформатизації, пред'являють нові вимоги до сучасного вчителя. Професійний розвиток педагогів є однією із необхідних умов успішного розвитку процесів інформатизації школи. Комп'ютерні комунікації сьогодні формують нове поле інформаційної культури, в якому реалізується діяльність сучасного суспільства. Перед освітою стоять завдання формування особистості, конкурентоздатної та успішної в електронному інформаційному середовищі. Цілком виправдано, якщо й пошук розв'язання цих завдань ми шукатимемо в середовищі інформаційних, комп'ютерних і мережевих дисциплін.

Сьогодні для вирішення даного завдання все ширше починає використовуватися мережа Інтернет. Інтенсивний розвиток інформаційних технологій змінює сучасний світ, змінюються форми спілкування людей. Електронна пошта, факсимільний і стільниковий зв'язок дозволяють в лічені секунди одержати або відправити інформацію з будь-якої точки земної кулі. Люди стають ближчими один до одного, характер взаємин змінюється: прискорюється процес обговорення та ухвалення рішень з багатьох питань, розширюється коло зацікавлених осіб. Інтернет з його можливостями спілкування по електронній пошті, участі в чатах, форумах, тематичних відеоконференціях, семінарах сприяє віртуальному об'єднанню груп людей за інтересами. У мережі створюються професійні об'єднання і співтовариства. Інтернет став невід'ємною частиною нашого життя, ми користуємося його ресурсами і можливостями в різних життєвих ситуаціях і з різними цілями. Мета може бути розважальна (ігрова), інформаційна, навчальна і професійна.

Інтернет надає вчителям унікальну можливість проявити свій професіоналізм, організувати свою професійну діяльність у мережі, обмінюватися досвідом із зарубіжними колегами. Сучасний учитель постійно відчуває потребу спілкування з колегами, обміну досвідом, консультацій з фахівцями не лише всередині свого колективу або регіону, а й із зарубіжними колегами. Таку можливість надає Інтернет. Все помітніше зростає потреба вчителів в активізації своєї професійної діяльності в мережі.

Сучасні мережеві технології як основа професійних педагогічних спільнот мають бути якнайповніше використані для підтримки педагогів на робочому місці, для їхнього професійного розвитку, взаємодії і спілкування. Нові форми професійних комунікацій ще достатньо молоді, як і сам український освітній Інтернет. Тому вони вимагають дослідження, розвитку і підтримки.

Аналіз наявних досліджень проблеми. Використання мережі Інтернет в освітній сфері інтерпретується науковцями як явище, пов'язане з ідеєю спільності (community) їх учасників. Мережеві спільноти й сама модель навчання в спільнотах обміну знаннями викликають нині жвавий інтерес в організаторів і розробників навчального процесу. Побудова учнівських, студентських і викладацьких спільнот на базі мережевих серверів Веб 2.0 є сьогодні одним із напрямів оновлення освіти, яким найактивніше опікуються Г. Костенко [Костенко, с.29], Є. Патаракін [Патаракін], М. Рисіна [Рисіна] та інші. У дослідженнях Г. Костенко використання вчителями освітніх мереж визначається як необхідна складова засіб формування інноваційної культури школи [Костенко, с.29].

Невирішені аспекти проблеми. Незважаючи на інтерес до діяльності в середовищах мережевих спільнот, заходи, що проводяться в мережі, часто носять безсистемний характер. В цілому, діяльність учителів в мережі ще не достатньо організована. Виникає необхідність

створення такого простору в мережі, який би дав можливість вчителям знайти відповіді на їхні професійні запитання, проявити свою активність і підвищити свою професійну підготовку, не виходячи з будинку і не відриваючись від навчального процесу. Проте педагогіка мережових спільнот на теренах України є ще дуже мало розробленим напрямом теорії та методики професійної освіти.

Мета статті – визначити можливості мережових педагогічних спільнот для професійного розвитку вчителів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для визначення можливості мережових спільнот для професійного розвитку педагогів необхідно уточнити суть основних понять проблеми дослідження, зокрема: мережовий простір, мережева спільнота, ресурси спільноти, навчальне мережеве середовище, освітні мережі.

Мережовий освітній простір – це віртуальна спільнота вчителів, що має наукову базу в загальній системі неперервної освіти. Основні цілі даного об'єднання – це підготовка вчителів для професійної діяльності в мережі, організація і проведення курсів підвищення кваліфікації через дистанційну форму навчання. Вчителям пропонуються рекомендації щодо можливої діяльності в мережі, методичні розробки щодо участі або проведення різних заходів у мережі (проектів, конкурсів, конференцій, форумів і т.ін.).

Мережева спільнота вчителів – це база інформаційних ресурсів, це місце професійного мережевого спілкування і підвищення кваліфікації. Члени спільноти користуються спільними ресурсами та засобами, обговорюють форми й методи діяльності. До ресурсів спільноти належать не лише об'єкти та інформація, а й люди, які мають знання. Очевидно, що ресурси існують доти, доки існує спільнота. Навчальне мережеве середовище завжди є міждисциплінарним, навчальні можливості реалізуються у формі взаємодії з іншими людьми, у формі вивчення навчальних об'єктів.

Мережові педагогічні спільноти або об'єднання вчителів – це нова форма організації професійної діяльності в мережі. Участь у професійних мережових об'єднаннях дозволяє вчителям, які живуть у різних куточках Землі спілкуватися один з одним, вирішувати професійні питання, реалізувати себе і підвищувати свій професійний рівень.

Професійна діяльність учителів в мережі Інтернет – це, насамперед, діяльність, спрямована на учнів, на розвиток інтересу до предмету, на розвиток їх мислення, творчості, колективізму. Вчитель організовує своїх учнів для участі в дистанційних олімпіадах, вікторинах, конкурсах і спрямовує діяльність учнів у телекомунікаційних проектах. Другий напрям професійної діяльності вчителів в мережі – це діяльність, спрямована на самих учителів, на самоосвіту, ця діяльність, пов'язана з підвищенням кваліфікації.

За своєю структурою освітні мережі можуть мати як горизонтальний характер, коли об'єднують осіб (учителів, директорів шкіл, освітніх теоретиків та експериментаторів) або організації (школи), що є однорідними за своїми функціями, так і вертикальний, коли об'єднуються функціонально різні особи та організації (університети, школи, місцеві освітні адміністрації, міністерства та департаменти освіти тощо). Більшість освітніх мереж є вертикальними об'єднаннями, що збільшує їх функціональні можливості, оскільки кожний із суб'єктів має можливості доповнити іншого у спільній справі.

В мережі Інтернет поступово створюється вже «Інтернет-держава вчителів» – це педагогічна спільнота, що стрімко розвивається, живе за демократичними принципами. У ній живуть, спілкуються і працюють всі – вихователі, вчителі шкіл, батьки, викладачі ВНЗ, працівники системи освіти, учні і студенти. Це професійна спільнота однодумців, єдиний освітній простір, що надає максимальні можливості для обміну інформацією, досвідом, підвищення професійного рівня, для якнайповнішого використання освітнього потенціалу вчителя в сучасному суспільстві.

У даний час в мережі Інтернет можна знайти безліч різноманітних курсів для вчителів і школярів. Як правило, вони проводяться окремими центрами в різних регіонах країни за

своїм власним планом. Це всілякі віртуальні вікторини, олімпіади, конкурси, фестивалі тощо. У своїй більшості такі заходи, безумовно, корисні, але існують і такі, які організовують малокваліфіковані фахівці, що не володіють педагогічними технологіями. Тому багато педагогів підтримують ідею створення централізованої державної програми дистанційного навчання перепідготовки і підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Бурхливий розвиток інформаційних технологій дозволяє здійснити дану ідею. Віртуальні педагогічні ради об'єднують вчителів-одномудців, сприяють утворенню педагогічних спільнот.

У Росії, наприклад, у даний час успішно діють віртуальні об'єднання вчителів предметників на сайті Федерації Інтернет Освіти, Московського центру інтернет-освіти <http://center.fio.ru/som/> Співдружність методичних об'єднань – це розділ сайту, призначений для методичної підтримки вчителів-предметників. У ній розміщуються різні матеріали з курсів загальноосвітньої школи: англійської мови, астрономії, біології, географії, інформатики, історії, літератури, математики, суспільствознавства, російської мови, фізики, хімії та ін. На сторінках, присвячених будь-якій навчальній дисципліні, можна знайти: стандарти освіти; авторські програми; зразкові поурочні плани; методичні рекомендації щодо використання комп'ютерних технологій, зокрема й Інтернет-технологій на уроці; методичні рекомендації щодо викладання конкретних тем; анотації CD-ROM освітнього призначення і методики роботи з ними; цікаві наукові факти і відкриття; варіанти контрольних, тестових і лабораторних робіт; навчальну та методичну літературу, а також анотації нових публікацій; біографії учених; анотовані посилання на Інтернет-ресурси освітнього призначення; цікаві дослідницькі роботи учнів; інформацію про конференції, форуми, а також, новини мережі і багато чого іншого.

Цілі і завдання такої спільноти:

1. Надання підтримки професійної діяльності вчителя.
2. Надання можливості самореалізації і самоствердження через спільну мережеву практичну діяльність.

3. Створення і підтримка нових освітніх ініціатив.
4. Створення єдиного інформаційного педагогічного ресурсу.
5. Організація практичної діяльності вчителів в мережі.
6. Розвиток і реалізація творчих здібностей учасників проектів.
7. Створення простору психологічної комфортності вчителя.

У кожній країні є своя освітня мережа. У Естонії, наприклад, приділяється значна увага впровадженню інформаційних технологій в освіту. Вчителі з естонських шкіл активно використовують нові можливості мережі в своїй роботі. З роботою сервера можна познайомитися за адресою: <http://uus.miksike.ee/>.

Останнім часом в пресі все частіше з'являється інформація про міжнародні мережеві спільноти у сфері освіти. У 2004 році в столиці Великобританії відбулась перша конференція вчителів-новаторів Microsoft Forum for Innovative Teachers, на яку зібралося близько ста педагогів з 45 країн Європи. Метою даного заходу є формування міжнародної спільноти вчителів, які активно використовують у своїй роботі ІКТ, і надання їм можливості обміну досвідом зі своїми колегами з різних країн світу.

Інформаційний простір, призначений для вчителів і учнів, вже давно зарекомендував себе у Європейській мережі. Це сервер Європейської шкільної мережі (www.eun.org). Європейська Шкільна Мережа - це міжнародна спільнота більш ніж 26 Європейських Міністерств освіти, метою якої є впровадження ІКТ (ICT – Information and Communications Technology) в освіту Європи. Головний офіс знаходиться в Брюсселі (Бельгія), більше 30 фахівців організовують діяльність цього співтовариства.

Одним із значних розділів Європейської Шкільної Мережі є Віртуальна школа (Virtual School) <http://www.eun.org/vs>.

Віртуальна Школа створена вчителями для вчителів і є «місцем зустрічі» вчителів з різних країн для обговорення методичних питань, планів уроків, обміну досвідом використання інформаційних технологій в процесі навчання різним предметам. Віртуальна Школа утворена групою європейських вчителів, які створили спільно різні освітні ресурси. Сто вчителів з 17 країн Європи зібрали освітній матеріал за напрямками: мистецтво, біологія, хімія, культура, економіка і бізнес, англійська мова, французька мова, іспанська мова, навколишнє середовище, географія, історія, література, математика, музика, фізика, початкова школа і ін. Вчителям надається можливість розміщення на сайті цікавих розробок своїх уроків, позакласних заходів і інших матеріалів для того, щоб більша кількість людей могла скористатися ресурсами.

У Європейській Шкільній мережі для вчителів є розділ «Новини» Teachers Newsletter, на яких можна підписатися teacher-letter-en-subscribe@listserv.eun.org. Двічі в місяць розсилається інформація про останні проекти в мережі, освітніх ресурсах, про цікаві події шкільного життя різних країн. Ці новини розсилаються тисячам шкіл і інститутів країн Європи і інших країн. Інформація дається на 11 мовах - англійському, французькому, португальському, іспанському, італійському, данському, шведському, голландському, єврейському, слов'янському і ісландському.

Ще одним важливим розділом Європейської Шкільної мережі є Collaboration Area – www.eun.org/projects/. Цей розділ призначений для шкіл і вчителів, які в даний момент беруть участь у міжнародних проектах. Основна мета цього розділу – допомога в організації і проведенні телекомунікаційних проектів серед шкіл з різних країн. Форум, що постійно діє, допомагає вирішити багато питань, пов'язаних з проведенням проектів.

На теренах України функціонує Українська Наукова Інтернет-Спільнота <http://www.nauka-online.org/>.

Метою сайту є організація онлайн-спільноти українських науковців, обговорення актуальних проблем української науки, розміщення публікацій, обмін досвідом та пошук партнерів.

Даний сайт задуманий як такий, на якому можна активно спілкуватися на теми сучасної науки. Проте, в силу ряду організаційних та технічних причин сайт працював більше як календар конференцій. Організатори сайту надалі планують розвивати календар і сподіваються стати повним та достовірним джерелом інформації про наукове життя України. Проте, вони також спрямовують зусилля на формування на базі сайту спільноти, яка би носила ознаки соціальної мережі. З можливістю самоорганізації груп, приватного та публічного спілкування науковців як на професійні, так і на загальні теми, вирішення конкретних прикладних задач. Найкращим підходом до реалізації соціального проекту організатори бачать залучення ініціативних учасників до формування загальної концепції проекту генерації ідей та висловлення побажань на ранніх стадіях проекту. Тому вони запрошують усіх зацікавлених до участі в організації Соціальної мережі «Наука-Онлайн».

На даному сайті є можливість організації груп користувачів за інтересами. Користувачі, що об'єдналися в групу, можуть вести спільний блог, відслідковувати свіжі повідомлення в межах групи, вести спільну роботу над окремими дописами, створювати дописи, що видимі лише в межах групи. Групи, що будуть створюватися на сайті, попадатимуть у каталог груп. Учасник спільноти, що створив групу, автоматично стає її адміністратором, і бере на себе загальний нагляд за її функціонуванням.

Для того, щоб члени спільноти могли обмінюватися знаннями й уміннями, спілкуватися між собою з робочих питань, зовсім не обов'язково, щоб вони працювали над одним спільним проектом. Цілком достатньо того, що їхня діяльність здійснюється в одній сфері, і вони можуть спостерігати й обговорювати діяльність один одного. У цьому випадку вони можуть використовувати досвід один одного.

Висновок. Отже, соціальні сервери є засобом спілкування, обміну досвідом, а тому можуть стати і цінним ресурсом професійного розвитку. Проте слід пам'ятати, що діяльність людей і те, як вони використовують засоби в цій діяльності, не можуть розглядатися окремо від культури. В даному випадку йдеться, насамперед, про розвиток інформаційної культури суспільства, спільноти і кожного педагога зокрема. Тому *напрями подальших наукових пошуків* вбачаємо у дослідженнях діяльності педагогічних спільнот у контексті розвитку інформаційної культури.

Література:

1. Костенко Г.Г. Інноваційні освітні мережі як засіб формування інноваційної культури шкіл /Костенко Г.Г. // Педагогічні науки: Зб.наук.пр. – Ч.2: Неперервна освіта: проблеми, пошуки, перспективи. – Суми: СумДПУ ім.А.С.Макаренка, 2007. – С.28-32.
2. Наумов А. Образование 2.0 стучится в дверь... откроем? / Наумов А. // Компьютерра. – 25.11.2008. – № 44.
3. Патаракин Е.Д. Местные сетевые сообщества обмена знаниями. Информатика сообществ и формирование сетей: Перспективы. Подходы. Инструменты. Часть 2. Современное состояние и параллели развития в СНГ. – М.: Едиториал УРСС, 2004. – 264 с.
4. Патаракин Е.Д. Створення учнівських, студентських і викладацьких спільнот на базі мережевих сервісів Веб 2.0.- К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2007.- 88 с.
5. Рисіна МЛЮ. Інноваційні освітні мережі США: змістові характеристики // Педагогічн і науки: Збірник наукових праць. Частина перша. -Суми: СумДГТУ ім. АС. Макаренка, 2006. – С. 133-138.
6. Chapman J. Schooling for tomorrow: Networks of Learning // Networks of innovation. – Paris: OECD Publications, 2003. – P. 41-48.
7. Hopkins D. Understanding networks for innovation in policy and practice // Networks of innovation. – Paris: OECD Publications, 2003. – P. 153-164.
8. Sliwka A. Networks for educational innovation: A comparative analysis // Networks of innovation. – Paris: OECD Publications, 2003. – P. 49-64.

У статті розглянуті напрями організації сучасної самоосвіти вчителя і підвищення його професійного рівня через мережеві педагогічні співтовариства обміну знаннями, які є однією з перспективних моделей дистанційної освіти.

Розглядається інноваційна діяльність учителів в освітніх мережах, як один із аспектів освітньої реформи, що є новими суспільствами освітніх систем.

Відображені напрями переорієнтації методики навчання інформаційно комунікаційним технологіям на пріоритет розвивальної функції і використання інтерактивних методів навчання та соціальних сервісів Веб 2.0.

Ключові слова: мережеві педагогічні співтовариства, інноваційна діяльність учителів, соціальних сервіси.

В статье рассмотрены направления организации современного самообразования учителя и повышения его профессионального уровня через сетевые педагогические сообщества обмена знаниями, которые являются одной из перспективных моделей дистанционного образования.

Рассматривается инновационная деятельность учителей в образовательных сетях, как один из аспектов образовательной реформы, которые являются новыми обществами образовательных систем. Отражены направления переориентации методики учебы информационно коммуникационным технологиям на приоритет развивающей функции и использования интерактивных методов обучения и социальных сервисов Веб 2.0.

Ключевые слова: сетевые педагогические сообщества, инновационная деятельность учителей, социальные сервисы.

The article examines the trends of organization of modern self-education of the teacher and the ways of improving the professional level by means of pedagogical community network to share knowledge, which is one of the promising models of distance learning. The article depicts on innovational educational nets as one of aspects of educational reform, which are new communities of educational systems.

Interactive teaching methods and Web 2.0 social services are mentioned as the leading techniques in teaching informational and communicational technologies.